

นวัตกรรมสุขภาพ ไฟแดงแจ้งตาหวาน

เตือนตา น้อยพิทักษ์
(พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ)
คลินิกตา งานผู้ป่วยนอก
กลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลสามพราน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาวะเบาหวานเข้าจอประสาทตา เป็นภาวะแทรกซ้อนที่สำคัญของการเกิดตาบอด และเป็นปัญหาสาธารณสุขที่รุนแรงในปัจจุบัน การดำเนินงานคัดกรองภาวะแทรกซ้อนทางตา ในโรงพยาบาลสามพรานเริ่มตั้งแต่ปี 2553 และพัฒนางานเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อมูลสถิติประชากรทั่วโลก และประเทศไทยที่มีภาวะเบาหวานและเบาหวานเข้าจอตา

ปี พ.ศ.	ภาวะเบาหวาน		ภาวะเบาหวานเข้าจอตา		ตาบอด	
	ทั่วโลก	ไทย	ทั่วโลก	ไทย	ทั่วโลก	ไทย
2550	246 ล้านคน	3 ล้านคน	ไม่มีข้อมูล	30.7% (ศึกษาเฉพาะกลุ่ม)	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
2554	285 ล้านคน	3.46 ล้านคน	ไม่มีข้อมูล	23% (ศึกษาเฉพาะกลุ่ม)	1% ของตาบอดทั้งหมด	2.5% ของตาบอดทั้งหมด

ข้อมูลสถิติภาวะแทรกซ้อนทางตาโรคเบาหวานและอัตราขาดนัดโรงพยาบาลสามพราน ปี 2554 - 2555

ปี พ.ศ.	จำนวนคัดกรอง (คน)	อัตราผู้ป่วยเบาหวานเข้าจอตา		อัตราขาดนัด		จำนวนตา บอด (คน)
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
2554	2,730 (ร้อยละ 95.06)	331	12.12	131	39.58	1
2555	2,501 (ร้อยละ 86.70)	434	17.35	174	40.09	1

ปัจจัยที่ทำให้เกิด นวัตกรรมสุขภาพ ไฟแดงแจ้งตาหวาน

การสุ่มติดตามผู้ป่วยทางโทรศัพท์ในปี 2555 จำนวน 30 ราย

ทำให้ทราบสาเหตุการขาดนัด ดังนี้

1. ไม่ทราบผลตรวจ (มีใบนัดติดที่สมุดเบาหวาน) จำนวน 18 ราย
2. ไม่ทราบผลตรวจ ไม่มีใบนัด, ใบนัดสูญหาย จำนวน 3 ราย
3. ลืมวันนัด จำนวน 1 ราย
4. ไม่มีญาติพาตรวจ จำนวน 6 ราย
5. ย้ายที่อยู่ (จากสาเหตุน้ำท่วมปลายปี 2554) จำนวน 2 ราย

และในการตรวจคัดกรองปี 2555 พบผู้ป่วยตาบอดจากภาวะเบาหวานเข้าจอตา 1 ราย

ด้วยสาเหตุ ไม่รอดตรวจในปี 2554

วัตถุประสงค์

- เพื่อกำหนดรูปแบบการตรวจคัดกรองและการแจ้งผลการตรวจเบาหวานเข้าจอประสาทตาแก่ผู้ป่วย
- เพื่อให้เกิดระบบการติดตามผู้ป่วย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ผู้ป่วยเบาหวานมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องโรคเบาหวานเข้าจอประสาทตา เรื่องกระบวนการรักษา และตระหนักถึง ความสำคัญของการเข้ารับการตรวจคัดกรอง ตลอดจนการมารับการรักษาอย่างต่อเนื่อง เมื่อตรวจพบภาวะเบาหวานเข้าจอประสาทตา
- อัตราการมารับบริการตรวจคัดกรองภาวะเบาหวานเข้าจอประสาทตาเพิ่มขึ้น
- อัตราการขาดนัดลดลง
- เกิดระบบการติดตามผู้ป่วยขาดนัด
- ลดภาระค่าใช้จ่ายของสถานพยาบาลที่เกิดจากการรักษาโดยตรงและค่าใช้จ่ายทางอ้อมในระยะยาว
- ลดความพิการทางตาทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

วิธีดำเนินการ

1. ขออนุมัติจัดทำโครงการตรวจคัดกรองภาวะเบาหวานเข้าตา ปี 2556
2. แต่งตั้งคณะทำงานโครงการตรวจคัดกรองภาวะเบาหวานเข้าตา
3. สัมภาษณ์ทะเบียนผู้ป่วยเบาหวานในเขตรับผิดชอบเครือข่าย โรงพยาบาลสามพรานให้เป็นปัจจุบัน
4. จัดประชุมคณะทำงานในเครือข่าย โรงพยาบาลสามพรานเพื่อชี้แจงรายละเอียดในการดำเนินโครงการดังนี้

วิธีดำเนินการ

4.1 การจัดหน่วยคัดกรองลงสู่ชุมชน

วิธีดำเนินการ

4.2 การแจ้งผลตรวจตาด้วยสติกเกอร์ไฟแดงแจ้งตาหวานในสมุดเบาหวานหน้าลงผลตรวจตา

สมุดบันทึกประจำตัวผู้ป่วย

โรคเบาหวาน
โรคความดันโลหิตสูง
และอัมพฤกษ์ อัมพาต

ชื่อ-สกุล สมชาย ใจดี อายุ 80 ปี
เลขบัตรประจำตัวประชาชน 8-325 17997-1-00
บัตรโรงพยาบาล เชียงใหม่ เลขที่ 555
บัตรสถานีอนามัย _____ เลขที่ _____
DM เลขที่ _____ HT เลขที่ _____
สิทธิการรักษา MC สูงอายุ หมายเลข _____
ที่อยู่ 35/10 ม. 10 ต.ท่าศาลา อ.จันทน์พนา จ.แม่ฮ่องสอน
ญาติที่ติดต่อได้ ชื่อ-สกุล _____
โทรศัพท์ 081-112111
คำแนะนำ (ผู้ป่วยกรณานี้เคยติดสติกเกอร์ที่ไม่มีการตรวจรักษา) และขอความร่วมมือบันทึกผลการรักษาด้วยจึงเป็นพระคุณยิ่ง

ผลการตรวจตา

วันที่	ตรวจ SLE + Treatment	FDS DTX	ตรวจพบโรคตา		F/U
			OD	OS	
5 ต.ค. 2553	VA < ทัศนธอง	1/30	☒ DR ☐ HR ☐ NDR	☒ DR ☐ HR ☐ NDR	5 ต.ค. 53
5 ต.ค. 2553	VA < 20/100 P.M. 20/100 P.M.	1/30	☒ DR ☐ HR ☐ NDR	☒ DR ☐ HR ☐ NDR	5 ต.ค. 53
5 ต.ค. 2554	VA < 20/50 P.M. 20/50 P.M.	1/10	☒ DR ☐ HR ☐ NDR	☒ DR ☐ HR ☐ NDR	5 ต.ค. 54

แนวคิดจากไฟสัญญาณจราจรเป็นนวัตกรรมสุขภาพ ไฟแดงแจ้งตาหวาน ปี 2556

อันตราย

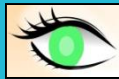
อันตราย

ปลอดภัย

วิธีดำเนินการ

จากสัญญาณไฟจราจร ถ่ายทอดเป็นสติ๊กเกอร์สื่อความหมายระยะโรค เบาหวานเข้าจอประสาทตา

← เบาหวานเข้าตาระยะแรก (Mild NPDR) นัดตรวจติดตามทุก 10-12เดือน

← เบาหวานเข้าตาระยะปานกลาง (Moderate NPDR) นัดตรวจติดตามทุก 6 เดือน

← เบาหวานเข้าตาระยะรุนแรง (Severe NPDR) และ CSME นัดตรวจติดตามทุก 1- 3 เดือน

← เบาหวานเข้าตาระยะรุนแรงมาก (PDR) นัดพบจักษุแพทย์เร็วที่สุด

← เบาหวานเข้าตาระยะรุนแรงมากได้เลเซอร์แล้ว (PDR S/P L- PRP) นัดตรวจติดตามทุก 6 เดือน

← ปกติ นัดตรวจคัดกรองทุก 1 ปี

← ถ่ายภาพไม่ได้ นัดพบจักษุแพทย์

วิธีดำเนินการ

4.3 จัดทำเอกสารความรู้ (แผ่นพับ) โรคเบาหวานเข้าจอตา มีรายละเอียดการแจ้งผลตรวจด้วยสติกเกอร์ไฟแดง แจกให้ผู้เข้ารับการตรวจคัดกรองทุกคน

ภาพแสดงผลการตรวจตา

- ปกติ ไม่มีเบาหวานขึ้นตา ตรวจตาเป็นประจำทุกปี
- ถ่ายภาพไม่ได้, ภาพถ่ายไม่ชัด พบจักษุแพทย์ตามใบนัดหน้า สมุดเบาหวาน
- เบาหวานขึ้นตาระยะแรก ตรวจตาเป็นประจำทุก 10-12 เดือน
- เบาหวานขึ้นตาระยะปานกลาง พบจักษุแพทย์ทุก 6 เดือน ตามใบนัด หน้าสมุดเบาหวาน
- เบาหวานขึ้นตาระยะรุนแรงและมีจุดรับภาพบวม พบจักษุแพทย์ทุก 3 เดือนตามใบนัด หน้าสมุดเบาหวาน
- เบาหวานขึ้นตาระยะรุนแรงมากได้รับการเลเซอร์แล้ว พบจักษุแพทย์ทุก 6 เดือน ตามใบนัด
- เบาหวานขึ้นตาระยะรุนแรงมาก พบจักษุแพทย์ตามใบนัดหน้า สมุดเบาหวานอย่างเคร่งครัด

เบาหวาน
ขึ้นตาคูณแล้วหรือยัง

ทำอย่างไร?
ถ้าเบาหวานทำร้ายตาคูณ!

ใ้กิจตรวจตา กั้นน่วยงานคลินิกตา
โรงพยาบาลสามพราน
โทร 034-311021 ต่อ 219

วิธีดำเนินการ

5. การทำประวัติการคัดกรองขอความร่วมมือผู้รับผิดชอบงานในชุมชนให้เบอร์โทรศัพท์ผู้ป่วยทุกรายเพื่อติดตามการรักษาต่อไป
6. ส่งผลตรวจ (สมุดเบาหวาน) คืนให้แหล่งตรวจในชุมชนภายใน 3 สัปดาห์ และดำเนินการแจ้งให้ผู้ป่วยทราบต่อไป
7. จัดระบบการติดตามผู้ป่วยภาวะเบาหวานเข้าจอประสาทตาทางโทรศัพท์ก่อนวันนัด 1 วันทุกราย (ในรายที่ไม่มีเบอร์โทรศัพท์จัดส่งไปรษณียบัตร และประสานกับเจ้าหน้าที่ใน รพ.สต.เพื่อติดตามผู้ป่วยเข้ารับการรักษาต่อไป) พร้อมให้ความรู้เรื่องโรคและการรักษาแก่ผู้ป่วยเพื่อตระหนักถึงการเข้ารับการรักษาทางโทรศัพท์
8. สรุปผลการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของการใช้นวัตกรรม ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้นวัตกรรม เดือนธันวาคม 2556

ผลการดำเนินการ

- อัตราการขาดนัดลดลง

ผลงาน อัตราการขาดนัดลดลงจาก 174 ราย (40.09%) ในปี 2555
ลดลงเป็น 154 ราย (29.90%) ในปี 2556

- อัตราความพึงพอใจมากกว่า 80%

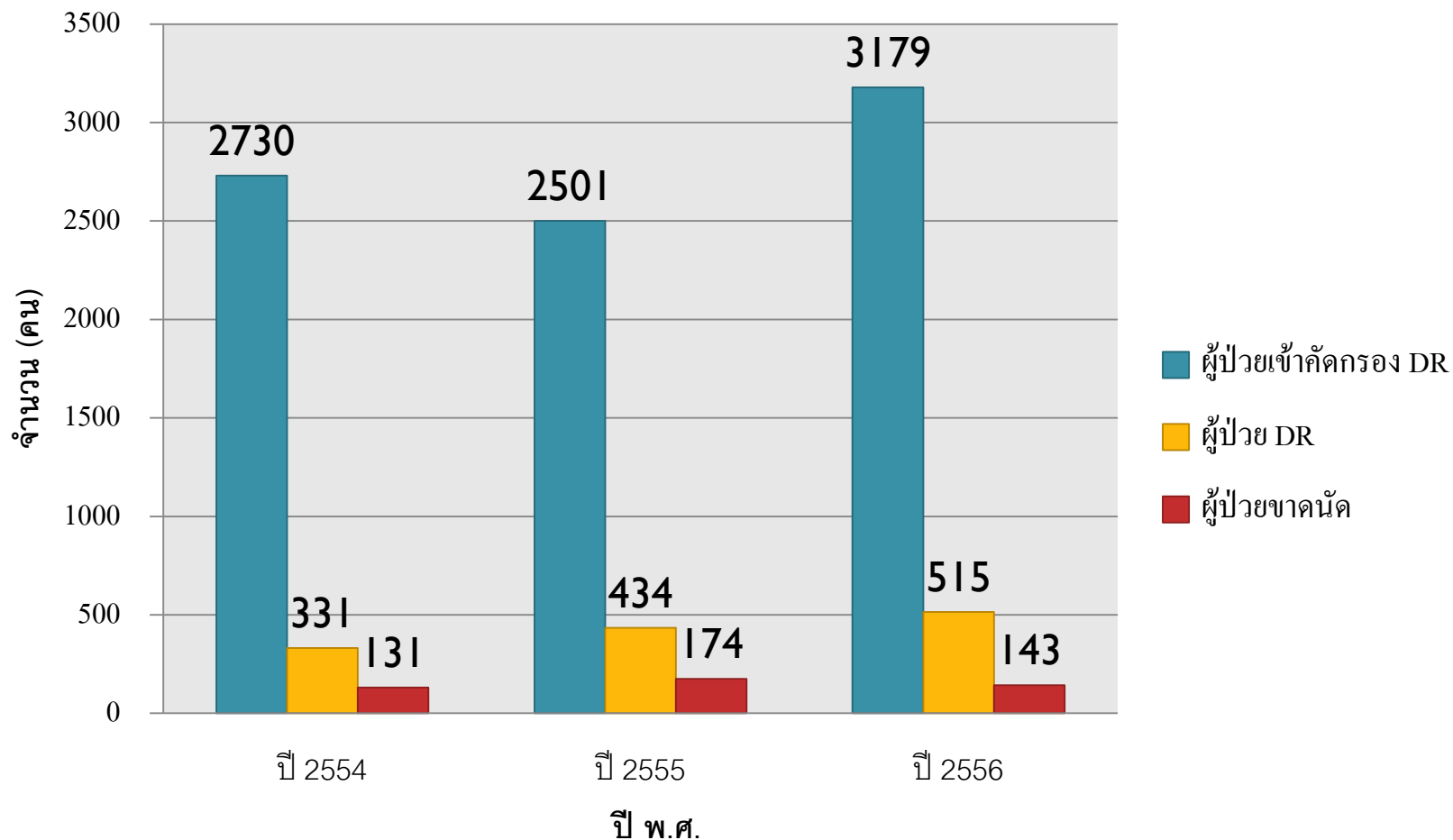
ผลงาน 2.1 อัตราความพึงพอใจในการตรวจคัดกรองเบาหวานเข้า
จอประสาทตา 86.50%

2.2 อัตราความพึงพอใจการแจ้งผลตรวจด้วยสติกเกอร์ไฟ
แดงแจ้งตาหวาน 83.46%

สรุปผลการดำเนินงานเปรียบเทียบ 3 ปี (ปี 2554 – 2556)

ปี พ.ศ.	จำนวนคัดกรอง (คน)	อัตราผู้ป่วยเบาหวานเข้าจอตา		อัตราขาดนัด		จำนวนตา บอด (คน)
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
2554	2,730 (ร้อยละ 95.06)	331	12.12	131	39.58	1
2555	2,501 (ร้อยละ 86.70)	434	17.35	174	40.09	1
2556	3,179 (ร้อยละ 95.35)	515	16.20	143	27.77	0

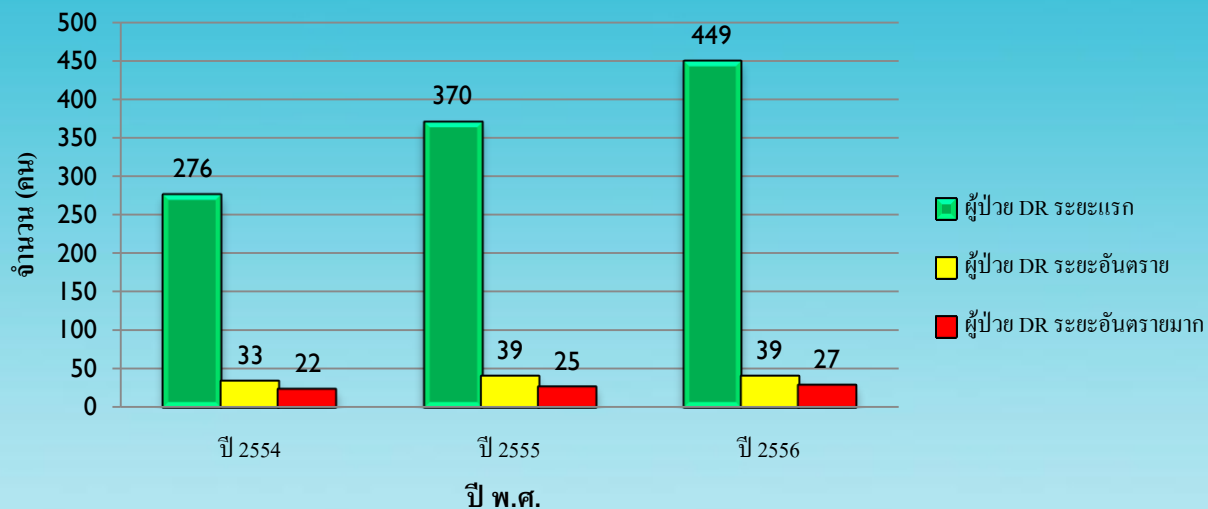
แผนภูมิแสดงจำนวนผู้ป่วยที่เข้ารับการตรวจคัดกรอง DR, ผู้ป่วย DR และอัตราการขาดนัด

สถิติภาวะเบาหวานเข้าตาแยกระยะของโรคโดยใช้สัญญาณไฟแดงเปรียบเทียบปี พ.ศ. 2554 - 2556

ปี พ.ศ.	ผู้ป่วย DR ทั้งหมด	DR ระยะแรก	อัตราการขาดนัด	DR ระยะรุนแรง	อัตราการขาดนัด	DR ระยะรุนแรงมาก	อัตราการขาดนัด
2554	331	276	121 (43.84%)	33	7 (21.21%)	22	3 (13.64%)
2555	434	370	166 (44.86%)	39	6 (15.38%)	25	2 (8%)
2556	515	449	141 (31.40%)	39	1 (2.56%)	27	1, ตาย1 (3.70%)

แสดงผลระยะของเบาหวานเข้าตาเปรียบเทียบ ปี 2554 - 2556

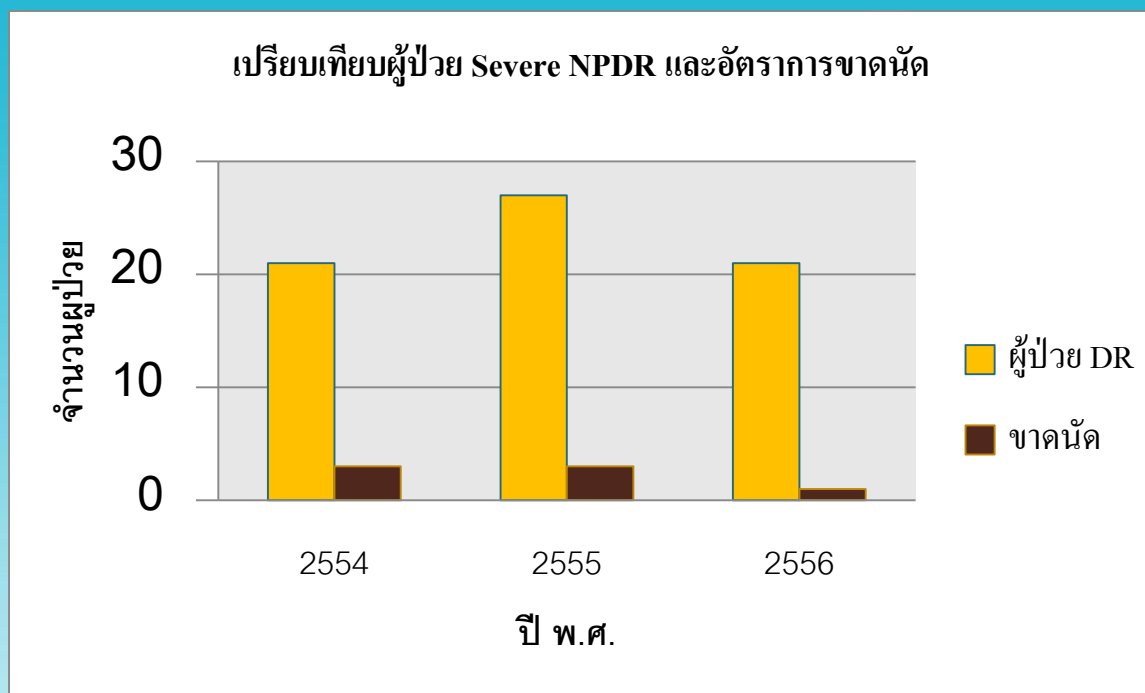

เปรียบเทียบอัตราการขาดนัดผู้ป่วย DR ระยะรุนแรงปี 2554-2555

ระยะ Severe NPDR

ปี พ.ศ.	จำนวนผู้ป่วย Severe NPDR	ร้อยละ	จำนวนขาดนัด	ร้อยละ
2554	21	0.77	3	14.29
2555	27	1.08	3	11.11
2556	21	0.69	1	9.52

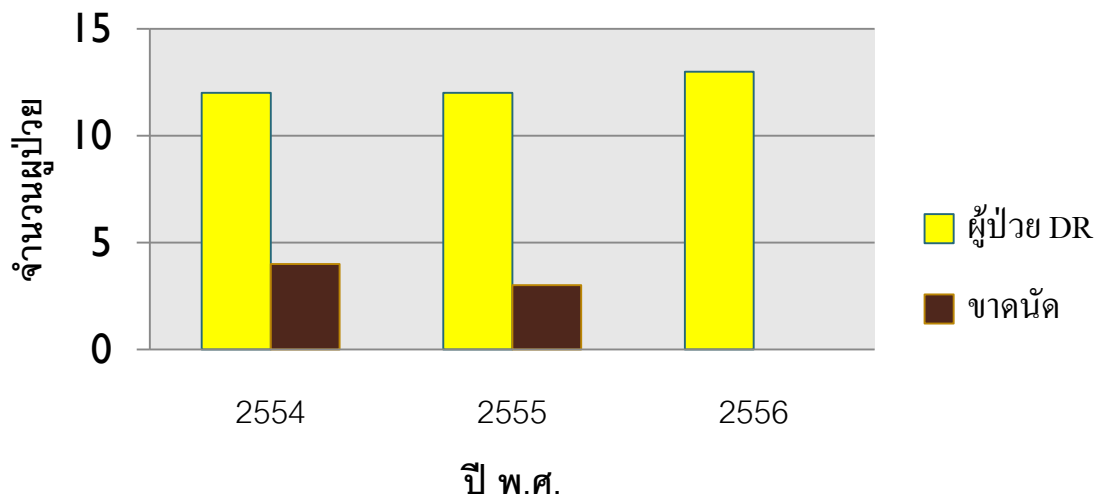

เปรียบเทียบอัตราการขาดนัดผู้ป่วย DR ระยะรุนแรงปี 2554-2555

ระยะ CSME

ปี พ.ศ.	จำนวนผู้ป่วย CSME	ร้อยละ	จำนวนขาดนัด	ร้อยละ
2554	12	0.44	4	33.33
2555	12	0.48	3	25.00
2556	18	0.41	0	5.56

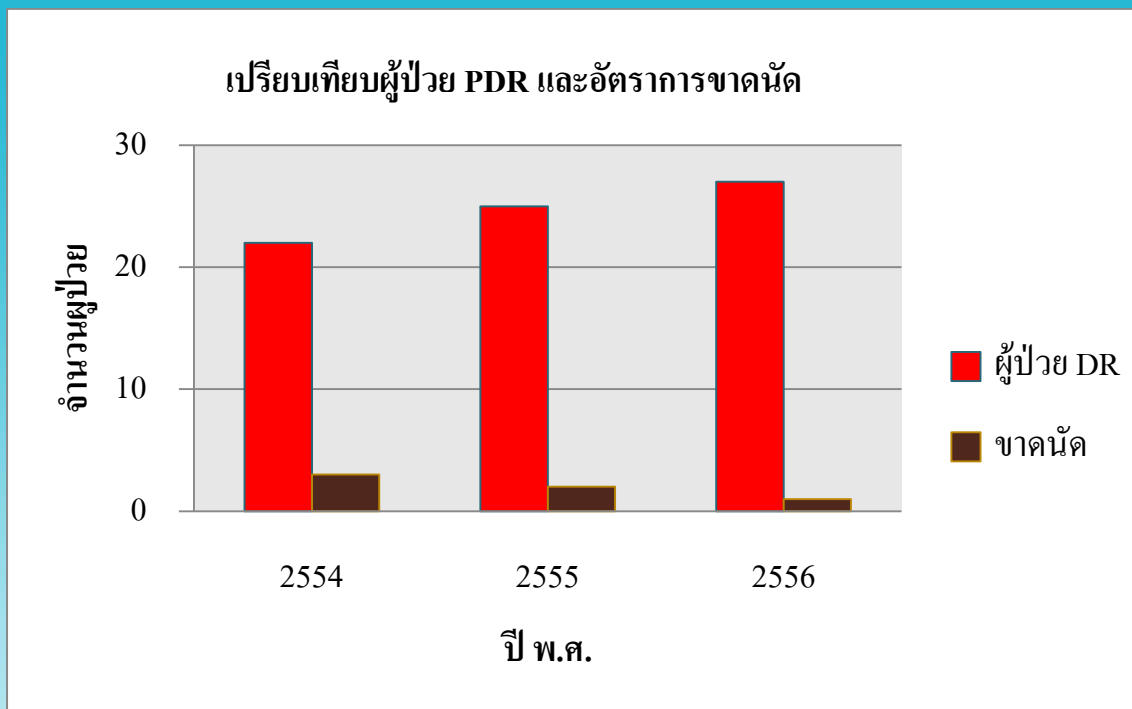
เปรียบเทียบผู้ป่วย CSME และอัตราการขาดนัด

เปรียบเทียบอัตราการขาดนัดผู้ป่วย DR ระยะรุนแรงปี 2554-2555

ระยะ PDR

ปี พ.ศ.	จำนวนผู้ป่วย PDR	ร้อยละ	จำนวนขาดนัด	ร้อยละ
2554	22	0.81	3	13.64
2555	25	1.00	2	8.00
2556	27	0.86	1 (เสียชีวิต 1)	3.70

การนำไปใช้ประโยชน์ของนวัตกรรม

1. สติกเกอร์ตา เขียว , เหลือง , แดง เป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายอย่างง่ายแก่ผู้ป่วยและญาติ ทำให้สามารถทราบถึงภาวะของโรค และการนัดได้ด้วยตนเอง
2. เจ้าหน้าที่ด้านอื่นๆ สามารถทราบผลตรวจตาจากสติกเกอร์ตาเขียว , เหลือง , แดง ผ่านทางสมุดเบาหวานประจำตัวผู้ป่วย และสามารถช่วยเน้นย้ำให้ผู้ป่วยมาตรวจอย่างต่อเนื่องได้

ข้อเสนอแนะ

1. การประชาสัมพันธ์การตรวจคัดกรองและการติดตามผู้ป่วยเพื่อการรักษาในชุมชนควรมีอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
2. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ป่วยเห็นความสำคัญของการใช้สมุดเบาหวานเพื่อสะดวกต่อการตรวจรักษา และการส่งต่อในรายที่มีภาวะของโรครุนแรง
3. ผู้ป่วยขาดการรักษาเนื่องจากไม่มีญาติพามาตรวจ ควรมีการร่วมมือกันในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น โครงการจิตอาสาพาตรวจโรค เพื่อให้ผู้ป่วยได้เข้ารับการรักษาอย่างต่อเนื่องต่อไป
4. ควรมีการให้ความรู้เรื่องโรคเบาหวานเข้าจอประสาทตาและการรับผลตรวจเป็นรายกลุ่มหรือจัดทำวีดิทัศน์ให้ความรู้ก่อนเข้ารับการตรวจคัดกรอง

นวัตกรรมสุขภาพ “ไฟแดงแจ้งตาหวาน”

ใช้ระยะเวลาดำเนินกิจกรรมและเก็บข้อมูลตลอดระยะเวลา 1 ปี โดยได้รับการสนับสนุนและแนะนำข้อมูลความรู้ จนได้นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วย

ขอขอบคุณผู้ให้การสนับสนุน

1. นพ.สมชาย ดรุธเทอดไทย (ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลสามพราน)
2. นพ.พลกฤษณ์ สุขะวัชรินทร์ (จักษุแพทย์ โรงพยาบาลสามพราน)
3. นพ.ทินกร ชื่นชม (ผู้ประสานโครงการ ตา, ไต, เท้า)
4. คุณสายัณห์ อยู่สงค์ (หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลสามพราน)และ
ทีมงานจักษุโรงพยาบาลสามพราน

สวัสดี

